राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगद्वारा मिति २०७६/०७/२६ गते आयोजित 'आप्रवासी कामदारको अधिकार संरक्षण सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन' उद्घाटन समारोहमा

सम्माननीय उपराष्ट्रपति नन्दबहादुर पुन 'पासाङ'बाट व्यक्त हुने
सम्बोधन भाषण

यो महत्वपूर्ण कार्यक्रमका अध्यक्ष तथा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगका माननीय अध्यक्षज्यू,

माननीय मन्त्रीज्यूहरु,

राष्ट्रिय मानवअधिकार संस्थाहरुको विश्वव्यापी सञ्जालका अध्यक्ष माननीय डा. कार्लो अल्फोनसो नेग्रेट मोस्क्युराज्यू,

विभिन्न मुलुकका राष्ट्रिय मानवअधिकार संस्थाका प्रतिनिधिज्यूहरु,

नेपालस्थित कूटनीतिक नियोगका प्रतिनिधिज्यूहरु,

मानवअधिकार संस्था तथा नागरिक समाजका प्रतिनिधिज्यूहरु,

नीजि व्यवसायका प्रतिनिधिज्यूहरु, सञ्चारकर्मी मित्रहरु;

भद्र महिलातथा सज्जनबृन्द,

यहाँहरु सबैमा मेरो हार्दिक नमस्कार !

१. राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग नेपालले आयोजना गरेको ***'आप्रवासी श्रमिकहरुको अधिकार संरक्षण सम्बन्धी'*** अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनको उद्घाटन समारोहमा उपस्थित भइ विभिन्न महादेशका मानवअधिकार आयोगका प्रमुख, पदाधिकारी र यस क्षेत्रमा क्रियाशील विशिष्ट महानुभावहरुसँग भेटघाट गर्न पाउँदा मलाई ज्यादै खुशी लागेको छ । सर्वप्रथमत: म यो तीन दिने अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनको भव्य सफलताको शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

२. यो अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनमा भाग लिन २२ देशका मानवअधिकार आयोगका प्रमुख तथा पदाधिकारीहरु, सरकारका प्रतिनिधिहरु, नागरिक समाजका प्रतिनिधि, अन्तर्राष्ट्रिय आप्रवासन विज्ञहरु गौतम बुद्धको देश, सगरमाथाको देशमा आइपुग्नुभएको छ । हाम्रो संस्कार अनुसार पाहुनाहरुलाई भगवानसरी मान्ने चलन छ । हामी यो कार्यक्रमको अवसरमा आइपुग्नुभएका हाम्रा पाहुनाहरुलाई गौतम बुद्धको देश, सगरमाथाको देश नेपाल तथा कला, संस्कृति र सम्पदाले भरिपूर्ण काठमाडौं स्वागत गर्न पाउँदा अत्यन्त खुशी छौं । हाम्रो कामना छ, यहाँहरुको नेपाल बसाई सुखद र पूर्ण आरामदायी होस् ।

भद्र महिला तथा सज्जन वृन्द

३. मानिसले जीवन जीउनका लागि, आफ्नो र पारिवारिक सदस्यहरुको सुखद जीवनका लागि, आफ्ना सन्ततीका भविष्यका लागि कुनै न कुनै पेशा, व्यवसाय वा रोजगारी गनुपर्दछ । कतिपय नागरिक -जो आफ्नै देशमा आफूले चाहेजस्तो रोजगारीका अवसर पाउँछन् । कतिपय मानिस, काल परिवेश र बाध्यताका कारण वैदेशिक रोजगारीमा जान्छन् । सूचना प्रविधिको विकास, बदलिदो परिवेशका कारण आज विश्वको जुनसुकै कुनाका मानिस अर्को कुनामा

गएर रोजगारी गर्न सक्छ । वैदेशिक रोजगारीबाट लाखौं मानिसले आफ्नो र पारिवारिक सदस्यहरुको भविष्यलाई सुन्दर पनि बनाएका छन् । आ-आफ्नो मुलुकको आर्थिक विकास र समृद्धिको यात्रामासमेत महत्वपूर्ण योगदान दिएका छन् । यो वैदेशिक रोजगारीले दिएको सुखद परिणाम हो ।

४. विकसित मुलुकका नागरिक होऊन् वा अविकसित मुलुकका, आज कुनै न कुनै खालको वैदेशिक रोजगारीमा अवश्य छन् । मानिसका चाहनाहरु असिमित हुने भएकोले यसलाई हामी रोक्न सक्दैनौं । अविकसित, अल्पविकसित मुलुकका नागरिकको वैदेशिक रोजगारीको स्वभाविक गन्तव्य विकसित मुलुक बन्ने गरेको छ । विकसित मुलुकका केहीं नागरिक छन्, जो रोजगारीका लागि अतिकम विकसित मुलुकमा जान चाहन्छन्, जहाँ असंख्य सम्भावनाहरु देख्छन् । स्वभावैले केहीं गर्छु, नयाँ गर्छु भन्नेहरुका लागि अविकसित मुलुकमा नै ठूलो अवसर हुन्छ ।

५. तर, वैदेशिक रोजगारीमा जाने सबै नागरिकको अवस्था एकै प्रकारको अवश्य छैन । विभिन्न अध्ययनलाई मान्ने हो भने वैदेशिक रोजगारीभित्र गम्भीर समस्याहरु छन् । आप्रवासी कामदाहरुले अनेकन दुःख कष्ट त भोग्नु परिरहेको छ नै यौन शोषण र श्रम शोषणका डरलाग्दा परिदृष्यहरु हाम्रै अगाडि छन् । आप्रवासी कामदाहरु जुन सेवा शर्तमा वैदेशिक रोजगारीमा गएका हुन्छन्, त्यहाँ पुग्दा भिन्न अवस्था हुने गरेको विभिन्न तथ्यहरु सार्वजनिक भइरहेकै छन् । तोकिएको ज्याला नपाउनु, तोकिएको समयमा ज्याला नपाउनु, श्रम शोषण हुनु, यौन शोषण हुनु, कामबाट विना कारण निकालिनु, घरेलु हिंसा हुनु जस्ता समस्याहरु आप्रवासी श्रमिकहरुले भोगिरहेका साझा समस्या हुन् । र, यो सरासर आप्रवासी श्रमिकहरुको मानवअधिकारको गम्भीर उल्लङ्घन हो ।

६. आप्रवासी कामदारहरुले भोगिरहेका समस्या हाम्रो साझा समस्या हुन् । उनीहरुको मानव अधिकार लगायतका अधिकारहरुको संरक्षण गर्नु हामी सबैको साझा जिम्मेवारी हो । २१ औं शताब्दीको आजको युगमा श्रम गरेर आय आर्जन गर्ने हेतुले विदेश गएकाहरुको अधिकार र स्वतन्त्रता माथि कुनै पनि बहानामा र कसैबाट पनि हुने ज्यादती स्वीकार्य हुँदैन । यस्तो अवस्थाको अन्त्यका लागि सम्बन्धित राष्ट्रहरुले श्रमिकमैत्री नीति कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गर्नु पर्दछ । आप्रवासी श्रमिकहरुको हक अधिकारका बारेमा हरेक देशले आ-आफ्ना प्रयास जारी राखेका छन् । श्रीमकका यी समस्याका समाधानका लागि श्रम गन्तव्य राष्ट्र बढी जिम्मेवार हुनुपर्दछ । उनीहरुको श्रम नीति आप्रवासी कामदारमैत्री हुनुपर्दछ । उनीहरुले सीप र क्षमताको आधारमा आफ्ना देशका नागरिक सरह सेवा सुविधा दिने प्रवन्ध गर्नुपर्दछ भन्ने मलाई लागेको छ ।

७. यी समस्याहरुको सामधान तथा आप्रवासी श्रमिकको मानवअधिकारका लागि सम्बन्धित देशले मात्रै सबै काम गर्न सक्दैन । यसका लागि साझा प्रयास आवश्यक छ । यसमा विभिन्न देशका मानवअधिकार आयोगहरुले आफ्नो भूमिका बढाउनुपर्दछ । राष्ट्रिय मानवअधिकार संस्थाहरुको विश्वव्यापी सञ्जालले आफ्नो भूमिका बढाउनुपर्दछ । र, यो अभियानमा सबै मुलुकले साथ र सहयोग गर्नुपर्दछ । मलाई विश्वास छ, काठमाडौंमा आयोजित यो अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनले आप्रवासी श्रमिकहरुको अधिकार स्थापित गर्ने र कार्यान्वयनका लागि विश्वलाई नयाँ सन्देश दिनेछ । यो महत्वपूर्ण कार्यक्रम आयोजनाका लागि म राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगलाई हृदयदेखि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

महिला तथा सज्जन वृन्द

८. नेपालबाट वैदेशिक रोजगारीका लागि विभिन्न मुलुक पुग्नेहरुको संख्या ठूलो छ । करिब ६० लाख नेपाली आज रोजगारीका लागि विभिन्न मुलुकमा छन् । त्यस्तो देश, जहाँ रोजगारीका लागि नेपाली नपुगेको होस् । नेपालको कुल ग्राहस्थ्य उत्पादनमा रेमिट्यान्सको योगदान करिब २५ प्रतिशत छ । यसबाट भन्न सकिन्छ, नेपालको अर्थतन्त्रमा रोजगारीका लागि विभिन्न मुलुक पुगेका नेपाली दाजुभाई तथा दिदी-बहिनीहरुको ठूलो योगदान छ । यस अवसरमा रोजगारीका लागि विभिन्न मुलुकमा रहनुभएका नेपालीहरुप्रति सम्मान व्यक्त गर्दछु ।

९. स्वभावैले आप्रवासी श्रमिकहरुको अधिकार स्थापित हुन नसक्दा त्यसको सबैभन्दा ठूलो असर नेपालीहरुले भोगिरहेका छन् भन्ने हाम्रो विश्लेषण हो । किनकी हाम्रा लाखौं नागरिक वैदेशिक रोजगारीमा छन् । वैदेशिक रोजगारीमा रहनुभएका नेपालीहरुले अनेकन समस्याहरु भोगिरहनुभएको छ । तपाईंहरुलाई म दुःखद कुरा सुनाऔं की आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मामात्रै वैदेशिक रोजगारीमा रहनुभएका ८२१ जना नेपालीले ज्यान गुमाउनुभएको थियो । हजारौं घाइते अपांग हुनुभएको छ । हाम्रो एउटामात्रै अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल त्रीभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा हरेक दिनजसो वैदेशिक रोजगारमा गएका नेपाली श्रमिकको लास आउने गर्दछ । हाम्रा थुप्रै नागरिकले विना अपराध विभिन्न मुलुकमा जेल जीवन बिताइरहेका छन्, मृत्युदण्ड कुरेर बसिरहेका छन् । कुनै अपराध विना जेल पर्नु, मृत्युदण्ड सुनाइनु यो भन्दा ठूला मानवअधिकार उल्लङ्घन अरु केही हुन सक्दैन भन्ने हामीलाई लाग्छ । यस्ता समस्या अन्य मुलुकले पनि भोगिरहेका होलान् ।

१०. आप्रवासी श्रमिकहरुको अधिकार संरक्षणका लागि नेपाल सदैव तयार छ । आफ्ना नागरिकहरुले आप्रवासनका क्रममा दुःख कष्ट नभोगुन्, उनीहरुको अधिकार सुनिश्चित होस् भनेर नेपालले आफ्नो प्रयासलाई प्रभावकारी बनाउँदै लगेको छ । वैदेशिक रोजगार क्षेत्रको व्यवस्थापनका लागि छुट्टै विभाग तथा सातै प्रदेशमा प्रदेश कार्यालयहरु समेत स्थापना गरेको छ भने आप्रवासी श्रमिकहरुको न्यायमा पहुँचका लागि छुट्टै न्यायिक निकायका रुपमा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको व्यवस्था छ । त्यस्तै अनिवार्य बीमा, कल्याणकारी कोष, प्रस्थानपूर्व तालिमलिनु पर्ने जस्ता व्यवस्था पनि गरिएको छ । अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा नेपालले मूलतः गन्तव्य मुलुकहरुसँग श्रम सम्झौता गर्ने, कोलम्बो प्रोसेस, अवुधावी डायलग लगायतका विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय र क्षेत्रीय प्रक्रियाहरुमा सहभागिता जनाउने क्रमलाई निरन्तरता दिएको छ । आप्रवासी श्रमिकहरुको अधिकार संरक्षणका लागि गतवर्ष पारित भएको दस्तावेज ग्लोबल कम्प्याक्ट फर माइग्रेसनप्रति समर्थन जनाई नेपालले कार्यान्वयनको तयारी गरिरहेको छ ।

११. नेपाल सरकारका प्रयासका अलावा आप्रवासी श्रमिकहरुको अधिकार संरक्षण सम्बन्धी विषयलाई राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग, नेपालले पनि प्राथमिकतामा राखेको छ । आयोगले आप्रवासी श्रमिकहरुको अधिकारको

अवस्था अनुगमन लगायतका माध्यमबाट सरकारलाई विभिन्न समयमा सिफारिसहरु गर्ने गरेको छ । यसै वर्षमात्र आयोगले सम्पन्न गरेको आप्रवासी श्रमिकहरुको अधिकारको अवस्था सम्बन्धी अनुसन्धानले महत्वपूर्ण विषयहरु उजागर गरेको छ । आयोगले नेपाली श्रमिकहरुको गन्तव्य मुलुकका मानवअधिकार संस्थाहरुसँग द्विपक्षीय सहकार्यका लागि थालनी गरेको प्रयासले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ ।

१२. संसारका निर्माता श्रमिकहरु नै हुन् । संसारका निर्माता ती श्रमिकहरुको सम्मानका लागि पनि हामीले उनीहरुको अधिकारको संरक्षण गर्नुपर्दछ भन्ने मलाई लाग्दछ । यसका लागि सबै राष्ट्र, सबै देशका मानवअधिकार आयोग, यससँग सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्था र नीजि क्षेत्रले हातेमालो गर्नु आजको आवश्यकता हो भन्ने मलाई लाग्छ । म यहाँहरुलाई अपील गर्न चाहन्छु, जुन देशको नागरिक भए पनि, जुन देशमा गएर काम गरिरहेको भए पनि ती श्रमिक हुन् । श्रमिकहरुको अधिकार संरक्षण हामी सबैको कर्तव्य हो । यो सम्मेलन र यहाँबाट पारित हुने काठमाडौं घोषणापत्र कार्यान्वयनका माध्यमबाट वैदेशिक रोजगारीमा जाने श्रमिकहरुको अधिकार संरक्षणको लागि ठोस योगदान पुग्ने मैले विश्वास लिएको छु ।

१३. हाम्रा पाहुनाहरुलाई म अर्को विषयमा ध्यानाकर्षण गराउन चाहन्छु की हामीले नेपाल भ्रमण वर्ष-२०२० मनाउँदैछौं । नेपाल पर्यटनका लागि उत्कृष्ट गन्तव्य हो । विदेशी मित्रहरुलाई नेपाल भ्रमण गराउन चाहन्छौं । म यहाँ उपस्थित पाहुनाहरु, यहाँहरुका परिवारजन र यहाँहरुमार्फत यहाँहरुका देशका नागरिकलाई नेपाल भ्रमण वर्ष-२०२० मा नेपाल भ्रमणका लागि हार्दिक आग्रह गर्दछु ।

१४. अन्त्यमा, यो महत्वपूर्ण कार्यक्रमको आयोजना गर्नुभएको र मलाई आमन्त्रण गर्नुभएकोमा राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग नेपाल, आयोगका अध्यक्ष माननीय अनुपराज शर्माज्यू, माननीय आयुक्तहरु र सिंगो आयोग परिवारलाई हृदयदेखि धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै, विदेशी पाहुनाहरुलाई अनुकुलता मिलाएर नेपालको पर्यटकीय क्षेत्रहरुको भ्रमण गर्न र आनन्द लिन आग्रह गर्दछु ।

धन्यवाद/नमस्ते ।